

Ur *Zenit* nr 55 (2/78)

Gunnar Stensson

Konflikten Vietnam—Kampuchea

Konflikten mellan Vietnam och Kampuchea är inte bara tragisk för de båda inblandade länderna. Den ökar de redan alltför djupa motsättningarna i den antiimperialistiska solidaritetsrörelsen. Konflikten är dessutom utifrån vad som idag är känt — mycket svårtolkad. Det finns därför all anledning att debattera den utan några skygglappar. I pressläggningsögonblicket nådde oss nedanstående artikel. Innehållet har en pro-vietnamesisk tendens, och vi skulle gärna sett också en replik. P.g.a. tidsbrist kan emellertid ingen sådan publiceras i detta nummer, men vi hoppas på ytterligare debattinlägg i nästa.

Den 31 december 1977 avbröt Kampuchea de diplomatiska förbindelserna med Vietnam och anklagade Vietnam för ”upprepade, systematiska aggressionshandlingar och invasion i stor skala i form av ett icke förklarat angreppskrig”. Denna katastrofala utveckling har redan orsakat de båda länderna allvarlig politisk skada. Den har också utgjort ett slag mot solidaritetsrörelsen, och därmed mot hela den antiimperialistiska rörelsen. Det är viktigt att analysera vad som skett och sker för att möjliggöra riktiga ställningstaganden.

Historiska motsättningar

Motsättningarna mellan Vietnam och Kampuchea är till en del ett historiskt arv. Perioden från 1400-talet och framåt präglas av kampucheanskt tillbakaträngande och vietnamesisk expansion. Under den period då de båda staterna ingick i den franska kolonin Indokina utnyttjade fransmännen vietnameser vid administrationen av Kampuchea, och dessa tjänstemän kom för befolkningen att symbolisera kolonialmaktens förtryck. Under befrielsekriget mot USA-imperialismen kom motsättningarna mellan de två folken vid ett par tillfällen till uttryck. Lon Nol-kuppen i april 1970 följdes av massmord på den i Phnom Penh bosatta vietnamesiska minoriteten. Palme beskrev läget med orden: ”Nu flyter liken nedför Mekong-floden.” Saigonarméns och Lon Nol-arméns försök till samarbete mot den kampucheanska gerillan lyckades dåligt och urartade ofta i regelrätta strider mellan de två bundsförvanterna.

Militant solidaritet

Å andra sidan finns den tradition av gemensam kamp mot kolonialism och imperialism som binder de två folken samman. Ho Chi Minhs kommunistiska parti som grundades 1930 benämndes Indokinas Kommunistiska Parti och omfattade alla de tre indokinesiska länderna, även om Vietnam dominerade. Det stod snart klart att man hellre borde organisera tre självständiga kommunistiska partier, ett för vardera av de tre länderna Vietnam, Laos och Kampuchea. Detta skedde 1951. Kampen mot fransmännen fördes under nära samverkan mellan de tre folken. 1954 kontrollerade den kampucheanska gerillan stora delar av landsbygden. Genève-avtalet ledde emellertid till att dessa områden återlämnades till prins Sihanouks regering och den kampucheanska befrielseörelsen avväpnades. Bitterheten över detta lever kvar bland de kampucheanska ledarna. De erkänner inte längre arvet från Indokinas Kommunistiska Parti eller från det parti som grundades 1951. I stället daterar Pol Pot grundandet av Kampuchesas kommunistparti till 1960. Det året inledde de nuvarande kampucheanska ledarna kampen för revolutionen i Kampuchea. Fram till Lon Nol-kuppen satsade FNL och Nordvietnam på samarbete med Sihanouks neutralistiska regim. Sedan Sihanouk störtats och ingått i den

kommunistledda enhetsfronten samverkade vietnameserna med kampucheanerna i befrielsekampen. Under hela befrielsekriget ända fram till Phnom Penhs befrielse kämpade kampucheaner och vietnameser sida vid sida. Vietnam bidrog med vapen och annan utrustning. Allteftersom den kampuchianska befrielseströrelsen tillväxte i styrka minskade det vietnamesiska inflytandet.

Under hela perioden efter befrielsen har Vietnam gång på gång framhävt den särskilda vänskap och militanta solidaritet som förenar folken i Vietnam och Kampuchea. Ett av de senaste exemplen på detta är Vietnams tal vid inträdet i FN i september 1977, vid en tidpunkt då enligt dokument som senare blivit tillgängliga en väpnad konflikt redan pågick med Kampuchea.

Även Kampuchea brukade tidigare uttrycka vänskap med Vietnam. Senast detta skedde var i samband med Vietnams Arbetarpartis 46-årsjubileum i februari 1976, då Kampuchea uttryckte sin djupaste tacksamhet för Vietnams stöd och bistånd i det revolutionära kriget för att befria Kampuchea.

Gränsintermezzon

Under hela perioden efter befrielsen har gränsfrågan varit kontroversiell. Den nu gällande gränsen ritades en gång av den franska kolonialadministrationen, och finns markerad på en karta i skala 1:100 000. Den tycks dock aldrig ha stakats ut i terrängen. Under befrielsekriget nådde Sihanouk och FNL en överenskommelse om att respektera denna gräns, dock utan att underteckna något formellt dokument. Omedelbart efter Kampuchreas befrielse 17 april 1976 följde de första sammanstötningarna. Kampuchianska trupper angrep den stora ön Phu Quoc strax utanför den punkt där landgränsen mellan Vietnam och Kampuchea löper ut i havet. Man angrep också den sydöst därom belägna lilla ön Tho Chu och bortförde hela dess vietnamesiska befolkning, 515 personer, vilka sedan aldrig hörts av. Även ett antal andra sammanstötningar förekom. För att lösa motsättningarna beslöt man att arrangera ett möte mellan ledarna för de båda ländernas kommunistpartier i juni 1976. Ett förberedande möte ägde rum i maj 1976. Man kom där överens om att utgå från den tidigare nämnda franska kartan. Det förberedande mötet avbröts på Kampuchreas begäran och återupptogs sedan aldrig trots upprepade påstötningar från Vietnams sida. Den 7 juni 1977 sände Vietnams regering ett brev till Kampuchreas regering med en begäran att förhandlingarna i gränsfrågan skulle återupptas. Denna begäran avslogs av Kampuchea med hänvisning till spänningen längs gränsen.

Det står helt klart, att det var Kampuchea som avbröt förhandlingarna i maj 1976, det framgår bl.a. av deras eget uttalande den 31 december 1977. Deras motivering var dels ”att vietnameserna intog en nedlåtande attityd” och dels att Vietnam ville ompröva den hittills gällande havsgränsen i vattnen söder om de båda länderna, den s.k. Brevie-linjen som dragits av Frankrikes dåvarande generalguvernör Jules Brevie den 31.1.1939 för administrativa ändamål.

Under kriget mot USA-imperialismen anlade Vietnam en del baser på den kampuchianska sidan om gränsen. Vietnam har ännu inte lagt ner alla dessa baser, vilket Kampuchea häftigt protesterat mot.

I augusti skärptes motsättningarna genom att Kampuchea tryckte en karta över Kampuchea i bildmagasinet Demokratiska Kampuchea går framåt. Kampuchreas gräns mot Vietnam på denna karta motsvarar enligt Vietnam inte historiska fakta.

Förekomsten av gränsproblem mellan de två länderna är inte överraskande. Även Vietnams gränser mot Kina och Laos är på vissa punkter problematiska. Där löser man problemen genom förhandlingar. Det är svårt att inse att sådana problem kan lösas på något annat sätt.

Kampuchear huvudanklagelse

Kampuchear huvudanklagelse mot Vietnam gäller inte gränsfrågan. Den är mycket mer långtgående. I uttalandet den 31.12.77 skriver man: "Men det grundläggande skälet är att Socialistiska Republiken Vietnam sedan lång tid uppställt som sitt mål att få Kampuchea att ansluta sig till en 'Indokinesisk federation' under Vietnams ledning." Därefter skulle Vietnam genom systematisk inflyttning av vietnameser i Kampuchea på 30 år skapa en vietnamesisk majoritet i Kampuchea.

I detta sammanhang kan det vara värt att påminna om, att Kampuchea omedelbart efter befrielsen tvångsexpatrierade den vietnamesiska minoriteten i Kampuchea, som tidigare uppgick till en halv miljon människor. Detta sätt att handla står i bjärt kontrast till Vietnams sätt att behandla den halva miljon människor av khmeriskt ursprung som lever innanför Vietnams gränser, och som där åtnjuter samma rättigheter som övriga vietnamesiska medborgare.

Naturligtvis tillbakavisar Vietnam kategoriskt de kampuchearska anklagelserna för att via en federation vilja annektera Kampuchea. De kampuchearska anklagelserna kan inte heller stödjas med några som helst dokument. Sedan det indokinesiska kommunistpartiet delades i tre nationella kommunistiska partier 1951 har aldrig någon form av indokinesisk federation eller annat nära samgående varit på tal. Tvärtom betonas det i alla vietnamesiska dokument, som t.ex. i Vietnams Arbetarpartis historia (utg. av DFFG), att det är fråga om tre självständiga, suveräna nationer.

Försök till förhandlingsuppgörelse

Sedan Kampuchea genom att bryta de diplomatiska förbindelserna med Vietnam och of-fentliggöra sitt uttalande i december 1977 gjorde konflikten mellan de två länderna akut har Vietnam gång på gång föreslagit eldupphör och förhandlingar. Redan den 4 januari erbjöd sig premiärminister Pham Van Dong att omedelbart och på vilken nivå som helst inleda förhandlingar för att lösa problemen. De vietnamesiska förslagen har hittills avvisats av Kampuchea under förevändningen, att man vägrar förhandla så länge det finns vietnamesiska trupper på kampuchearskt territorium. Den 5 februari kom Vietnam med ett förslag som upphävde detta argument. Man föreslog att ett omedelbart eldupphör skulle genomföras och att trupperna sedan skulle dragas tillbaka fem kilometer från gränsen på ömse sidor. Den demilitariserade zonen skulle bevakas av en internationell kommission. Förhandlingar skulle inledas. Hittills (den 7 februari) har Kampuchea inte reagerat på detta förslag.

Sovjet och Kina

Från en del håll har man velat se konflikten som en del av maktkampen mellan Sovjet och Kina. Det finns dock inte mycket som talar för en sådan syn. Visserligen har Sovjet stött Vietnam genom att stödja dess förhandlingsinbiter. Kina har markerat stöd för Kampuchea genom att sända ner en delegation under ledning av Chou En Lais änka i mitten av januari. Hon betonade dock i ett uttalande att problemen mellan de båda länderna borde lösas genom förhandlingar. Kinas och Vietnams relationer förefaller normala. Bland annat har ett handelsavtal slutits mellan de två länderna under den tid konflikten pågått. Både Sovjet och Kina torde vara intresserade av att få ett slut på striderna. De enda som tjänar på dem är de imperialistiska krafterna i området.

Varför strider?

Som genomgången ovan visar är det svårt att finna någon rationell orsak till de strider som

förekommer. Vietnam har uppenbart ansträngt sig till det yttersta för att hindra deras uppkomst och sedan gjort mycket stora ansträngningar för att snarast nå en fredlig lösning. Inte heller Kampuchea har något att vinna som nation. Ur militär synpunkt är Kampuchreas situation hopplös med hänsyn till den vietnamesiska krigsmaktens tiofaldiga överlägsenhet. Den enda förklaring som ger ett sken av förnuft är antagandet, att en antivietnamesisk grupp inom den kampuchianska ledningen utnyttjar konflikten för att kunna utrota en provietnamesisk grupp. Några dokument till stöd för ett sådant antagande finns inte.

Solidaritetsrörelsen i Sverige

Vänskapsföreningen Sverige—Kampuchea gick den 11 januari ut med ett uttalande där man fastslår, att Kampuchea anfallas av vietnamesiska trupper. Man stödjer Kampuchreas krav att inga förhandlingar kan börja så länge vietnamesiska trupper förekommer på kampuchianskt territorium. Man fördömer tanken på en ”Indokinesisk federation”. Genom att ta fasta på Kampuchreas påståenden om utländska rådgivare på Vietnams sida antyder man,

att det är fråga om en tillämpning av Sovjets försök att vinna hegemoni. Därmed får man konflikten att stämma med supermaktsteorin. Man har också placerat sig i en definitiv, ohjälplig motsatsställning i förhållande till Vietnam. Uttalandet togs av föreningens AU utan medlemmarnas hörande, och kritiska stämningar torde råda bland en del av föreningens cirka 200 medlemmar. Vietnam—Laos-Förbundet (f.d. DFFG) har gjort ett helt annorlunda uttalande den 21 januari, Man understryker tragiken i konflikten mellan de två broderfolken och uttalar sitt starka stöd för en förhandlingslösning snarast möjligt med beaktande av de båda ländernas suveränitet och territoriella integritet. Därmed har man möjliggjort fortsatt solidaritet och vänskap med båda folken och gjort en insats för en förhandlingslösning. Denna linje tycks vara den som bäst motsvarar solidaritetsrörelsens behov idag.

7.2.78

Gunnar Stensson

Mer om konflikten Kampuchea-Vietnam:

[Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#). Artiklar ur tidskriften *Kommentar* (1977-81)

[Vietnam – Kampuchea](#) av Maud Sundqvist (1979)

[De socialistiska krigen](#). Antologi från 1979

Tidningen [Proletären om konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#) (1979)